ការរៀបចំនិងប្រព្រឹត្តទៅនៃតួនាទី និងអំណាចរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

ដោយៈ **បណ្ឌិត ហ៊ឹម ញាណារិទ្ធ**
មន្ត្រីស្រាវជ្រាវនៃវិទ្យាស្ថានមនុស្សសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសង្គម
នៃរាជបណ្ឌិត្យសភាកម្ពុជា

១- សេចក្ដីផ្ដើម

ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលតាមបែបវិមជ្ឈការ គឺជាប្រព័ន្ធនៃការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលដែលរដ្ឋបាលកណ្ដាលផ្ទេរអំណាចទៅឱ្យរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន ដែលមានរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់។ ការផ្ទេរអំណាចបែបនេះ ក្នុងគោលបំណងឱ្យរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន ទទួលខុសត្រូវលើកិច្ចការទាំងឡាយណាដែលជាប្រយោជន៍របស់ខ្លួនផងដែរ។

ការរៀបចំគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលថ្នាក់ឃុំ សង្កាត់តាមបែបវិមជ្ឈការបានចាប់ផ្ដើមអនុវត្តតាំងពីឆ្នាំ២០០១ក្នុងរូបភាពផ្ដល់ស្វ័យភាពដល់ថ្នាក់មូលដ្ឋានឃុំ សង្កាត់ តាមរយៈច្បាប់ស្ដីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ និងច្បាប់ ស្ដីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ អនុម័តឆ្នាំ២០០១ ព្រមទាំងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តជាច្រើនទៀត។

បច្ចុប្បន្នការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់បានធ្វើឡើងចំនួនប្រាំលើកមកហើយ នៅក្នុងឆ្នាំ២០០២ ឆ្នាំ២០០៧ ឆ្នាំ២០១២ ឆ្នាំ២០១៧ និងឆ្នាំ២០២២ ប្រកបដោយជោគជ័យ ។

ទោះបីការអនុវត្តក្របខណ្ឌច្បាប់ នៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ បានជឿនលឿនទៅមុខក្ដី ក៏នៅមិនទាន់មានការត្រួតពិនិត្យជាប្រព័ន្ធអំពីជោគជ័យសំខាន់ៗ ដែលសម្រេចបានមកទល់បច្ចុប្បន្ននេះទេ។ ការសិក្សាពីមុនៗបានផ្ដល់គំនិតខុសៗគ្នា អំពីការសម្រេចបាននិងអនាគតនៃកំណែទម្រង់។

ក្នុងការអនុវត្តនយោបាយវិមជ្ឈការនៅរដ្ឋបាលមូលដ្ឋានឃុំ សង្កាត់ មានការវិវត្តរីកចម្រើនគួរឱ្យកត់សម្គាល់។

២- ស្ថានភាពទូទៅនៃការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

ប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងផុតពីរបបដ៏ខ្មៅងងឹតកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អស់រយៈកាល៣ឆ្នាំ៨ខែនិង២០ថ្ងៃ គឺចាប់ពីថ្ងៃទី១៧ ខែមេសា ឆ្នាំ១៩៧៥ ដល់ថ្ងៃទី០៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩។ នៅពេលនោះ ហើយដែលរបបសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាបានបង្កើតឡើងនាថ្ងៃទី០៧ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៧៩ ដោយមានការជួយឧបត្ថម្ភពីកងកម្លាំងវៀតណាម។ ហើយបានដូរឈ្មោះ

ពី កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ទៅជាសាធារណៈរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា។

ដែនដីនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជាត្រូវបែងចែកជា ខេត្ត និងក្រុង ចំណុះរដ្ឋអំណាចមជ្ឈិមផ្ទាល់។ ខេត្ត ត្រូវបែកចែកជាស្រុក។ ស្រុក ត្រូវបែកចែកជា ឃុំ។ ក្រុងចំណុះរដ្ឋអំណាចមជ្ឈិមផ្ទាល់ ត្រូវបែងចែកជាសង្កាត់[១]។

ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលតាមរយៈកែប្រែរដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៅឆ្នាំ១៩៨៩ បានកែសម្រួល ការបែងចែកទឹកដី ដូចជា ដែនដីនៃរដ្ឋកម្ពុជា ត្រូវបែងចែកជា ខេត្ត និងក្រុង ចំណុះរដ្ឋអំណាចមជ្ឈិមផ្ទាល់។ ខេត្តត្រូវបែកចែកជាទីរួមខេត្ត និងស្រុក។ ទីរួមខេត្តត្រូវបែងចែកជាសង្កាត់។ ស្រុកត្រូវបែកចែកជាឃុំ។ ក្រុងចំណុះរដ្ឋអំណាចមជ្ឈិមផ្ទាល់ ត្រូវបែងចែកជាខណ្ឌ និងស្រុកជាយក្រុង។ ខណ្ឌត្រូវបែងចែកសង្កាត់។ ស្រុកជាយក្រុងត្រូវបែងចែកដូចស្រុកចំណុះខេត្ត[២]។ ការបែងចែកទឹកដី និងការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលតាមការបែងចែកនោះ បានបន្តរហូតមកដល់ឆ្នាំ១៩៩៣[៣]។

ផ្អែកតាមសន្ធិសញ្ញាសន្តិភាព ទីក្រុងប៉ារីស ថ្ងៃទី២៣ ខែតុលា ឆ្នាំ១៩៩១ ប្រទេសកម្ពុជាបានរៀបចំបោះឆ្នោតជ្រើសរើសតំណាងរាស្ត្រលើកទីមួយ ដោយមានការគាំទ្រសំណាក់ពីអជ្ញាធរបណ្តោះអាសន្នរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិប្រចាំនៅកម្ពុជា(UNTAC) នៅថ្ងៃទី២៣ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៩៣។ តាមរយៈការបោះឆ្នោតនេះ រដ្ឋធម្មនុញ្ញថ្មីមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងថ្ងៃទី២៤ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩៣ បានចែងអំពីអធិបតេយ្យ របបគ្រប់គ្រងប្រទេសតាមបែបរាជានិយមអាស្រ័យរដ្ឋធម្មនុញ្ញ របបគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល ជាដើម។

ទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចែកជា រាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់[៤]។ ខេត្តចែកជាក្រុង និងស្រុក។ ក្រុងចែកជា សង្កាត់ ហើយស្រុកចែកជា ឃុំ សង្កាត់។ រាជធានីភ្នំពេញចែកចេញជា ខណ្ឌ។ ខណ្ឌចែកជា សង្កាត់។ ដោយឡែកភូមិមិនមែនជាថ្នាក់របស់រដ្ឋបាល ឡើយ។

ព្រឹត្តិការណ៍សំខាន់ៗ ដែលទាក់ទងការបោះឆ្នោតឃុំ សង្កាត់ រួមមាន ៖

-ឆ្នាំ១៩០៨ ប្រទេសកម្ពុជាបោះឆ្នោតរើសមេឃុំលើកដំបូងរើសតែម្នាក់ គឺមេឃុំ

-ឆ្នាំ១៩២៥ បោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ (ប្រើដូចសព្វថ្ងៃគ្រាន់តែគ្មានសង្កាត់)

-ឆ្នាំ១៩៥៩ បោះឆ្នោតជ្រើសរើស ក្រុមប្រឹក្សាជំនុំឃុំ

---

[១] មាត្រា៧១ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា

[២] មាត្រា៧១ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃរដ្ឋកម្ពុជា

[៣] សក់ សេដ្ឋា ៖ ប្រវត្តិនៃអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ និងក្របខណ្ឌច្បាប់សម្រាប់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា ភ្នំពេញ ២០០៨ ទំព័រ៥

[៤] មាត្រា១៤៥ថ្មី (មួយ) រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បច្ចុប្បន្នភាព ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤

-ឆ្នាំ១៩៨២ បោះឆ្នោតជ្រើសរើស គណៈកម្មាធិការប្រជាជនបដិវត្តឃុំ

-ឆ្នាំ២០០២ ២០០៧ ២០១២ ២០១៧និង ២០២២ បោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។

២.១- រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ត្រូវបានគ្រប់គ្រងដោយច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ប្រកាសឱ្យប្រើដោយព្រះរាជក្រម លេខ នស/រកម/០៣០១/០៥ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែមីនាឆ្នាំ ២០០១។

ឃុំ សង្កាត់ ជានិតីបុគ្គល[៥]។ ដូច្នេះ ឃុំ សង្កាត់ត្រូវមានតំណាងរបស់ខ្លួនដើម្បីដឹកនាំ និងគ្រប់គ្រងកិច្ចការដែលស្ថិតនៅក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ឃុំ សង្កាត់ត្រូវបំពេញតួនាទីមុខងារនិងអំណាចរបស់ខ្លួន ស្របទៅតាមកំណត់របស់ច្បាប់។ ឃុំ សង្កាត់ ត្រូវតែមានហិរញ្ញវត្ថុ និងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់។ ប៉ុន្តែឃុំសង្កាត់ ត្រូវក្រោមអាណាព្យាបាលរបស់រដ្ឋ។

២.២.១- ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ត្រូវបន្តអនុវត្តច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់និងលិខិតបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធនានា។ ប៉ុន្តែ លើកលែងតែគោការណ៍ដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៨៨ នៃ ផ្នែកទី៦ផ្នែកទី៧ផ្នែកទី៨ផ្នែកទី៩ នៃជំពូកទី២ និងគោលការណ៍ នៃជំពូកទី៥នៃច្បាប់នេះ។

រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ត្រូវគ្រប់គ្រងដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់តំណាងឱ្យអំណាចនិតីបញ្ញត្តិ ហើយក៏ជាអ្នកសម្រាប់រាល់កិច្ចការក្នុងឃុំ សង្កាត់ផងដែរ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់មានអណត្តិប្រាំឆ្នាំ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជាអង្គតំណាងឱ្យប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន។ ហើយមានបេសកកម្មបម្រើផលប្រយោជន៍ទូទៅក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន។

ការរៀបចំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ភូមិជាច្រើនរួមគ្នាបង្កើតបានជាឃុំ ឬសង្កាត់មួយ។ ឃុំ សង្កាត់ «គឺជារដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ដែលស្ថិតក្រោមដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ៗ»។

យោងតាមច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំសង្កាត់ «ឃុំ សង្កាត់ ជានីតិបុគ្គល»។ ឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ មានក្រុមប្រឹក្សាមួយហៅថា «ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់» ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ត្រូវ បានជ្រើសរើសឡើងតាមការបោះឆ្នោតដោយប្រជាពលរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន ដែលមានអាណត្តិប្រាំឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលដែលមានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ថ្មីចូលកាន់តំណែង។

ឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ មានក្រុមប្រឹក្សាមួយហៅថា ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ

[៥] មាត្រា២ ច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

សង្កាត់ មានសមាជិកប្រែប្រួលទៅតាមប្រជាសាស្ត្រ និងភូមិសាស្ត្រ គឺមានចំនួនពី៥រូប ទៅ១១រូប (៥រូប ៧រូប ៩រូប និង១១រូប)។

អំណាចដឹកនាំ និងគ្រប់គ្រងឃុំ សង្កាត់ត្រូវបានមកដោយការបោះឆ្នោតជាទូទៅ ជាសកល ដោយសេរី ត្រឹមត្រូវនិងយុត្តិធម៌ ដោយស្មើភាព ដោយចំពោះ ដោយសម្ងាត់ក្នុងគ្របខ័ណ្ឌឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ។

រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ត្រូវដឹកនាំគ្រប់គ្រងដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់មានប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ហើយប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជាមេឃុំចៅសង្កាត់។

ការចូលកាន់តំណែងរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ផ្អែកតាមច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំសង្កាត់ «ក្នុងអំឡុង១៤ថ្ងៃ ក្រោយពីបានប្រកាសលទ្ធផលផ្លូវការនៃការបោះឆ្នោត ចាត់ឱ្យមានការប្រជុំជាលើកដំបូងនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ក្រោមអធិបតីភាពមន្ត្រីម្នាក់ ដែលចាត់តាំងដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃដើម្បីប្រកាសសុពលភាពក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ និងប្រកាសឈ្មោះប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ជំទប់ និងចៅសង្កាត់រង»។ ក្នុងគោលបំណងបង្ហាញជាសធារណៈអំពីការចូលកាន់តំណែង និងត្រៀមលក្ខណៈអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់អាណត្តិចាស់ក្រសួងមហាផ្ទៃធ្វើសេចក្តីណែនាំគ្រប់បណ្តាខេត្ត ក្នុងការរៀបចំចាត់ចែងធ្វើការប្រជុំលើកដំបូងរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាណត្តិថ្មីស្របតាមនីតិវិធី នៃសេចក្តីណែនាំលេខ០០៦ស.ណ.ន. ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៧ របស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ ស្តីពី ការប្រជុំលើកដំបូង ដើម្បីប្រកាសសុពលភាពសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ប្រកាសឈ្មោះប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ជំទប់ចៅសង្កាត់រង និងការចាប់ផ្តើមបំពេញការងារបន្ទាប់ពីកិច្ចប្រជុំលើកដំបូង។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជានីតិបុគ្គលដែលកើតឡើងដោយការបោះឆ្នោតផ្ទាល់ពីប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានរបស់ខ្លួន។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់មានអាណត្តិប្រាំឆ្នាំ ហើយត្រូវផុតកំណត់នៅពេលមានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ថ្មីចូលកាន់តំណែង។ ក្នុងការបន្តនិរន្តរភាពការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាពីអាណត្តិមួយ ទៅអាណត្តិមួយចាំបាច់ត្រូវមាននីតិវិធីផ្ទេរការងាររបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ចាស់ទៅក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាណត្តិថ្មី ដើម្បីក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់អាណត្តិចាស់ធ្វើការបូកសរុបលទ្ធផលការងារនៅក្នុងអាណត្តិ ដែលសម្រេចបាន និងការងារទាំងឡាយណាដែលនៅសេសសល់ដូចជា ដំណើរការដឹកនាំរដ្ឋបាលឃុំ សង្កា-ត់។ ការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំ សង្កាត់ រួមទាំងបញ្ជីឯកសារទាំងអស់សម្រាប់ឱ្យក្រុមប្រឹក្សាអាណត្តិថ្មី ដែលត្រូវទទួលការងារបន្តមានមូលដ្ឋានចាប់ផ្តើមបំពេញការងាររបស់ខ្លួន ដែលមានកំណត់តាមនីតិវិធីនៃសេចក្តីណែនាំ លេខ០០៥ស.ណ.ន. ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០៨ ស្តីពី ការ

ត្រៀមរៀបចំការងារសម្រាប់ផ្ទេរពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាណត្តិចាស់ទៅឱ្យក្រុមប្រឹក្សាអាណត្តិថ្មី។

សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់កើតឡើងដោយការបោះឆ្នោតជាទូទៅជាសកល ដោយសេរី ត្រឹមត្រូវ និងយុត្តិធម៌ ដោយសេរីដោយចំពោះ ដោយសម្ងាត់ ក្នុងក្របខណ្ឌនៃឃុំ សង្កាត់នីមួយៗ។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ មានសមាជិកពី៥រូប ទៅ ១១រូប ផ្អែកតាមប្រជាសាស្ត្រ និង ភូមិសាស្ត្រ។ ចំនួនជាក់ស្តែងនៃសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់នីមួយៗត្រូវកំណត់ដោយ អនុក្រិត្យតាមសំណើរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ។ ចំនួនសមាជិកក្រុមប្រឹក្សា ឃុំ សង្កាត់ដែលបានកំនត់រួច ហើយអាចធ្វើការផ្លាស់ប្តូរបានដោយ អនុក្រឹត្យ តាមសំណើរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ អាស្រ័យការផ្លាស់ប្តូរប្រជាសាស្ត្រ ភូមិសាស្ត្រ ដើម្បីក្លាយជាក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ប្រជាជនខ្មែរទាំងពីប្រភេទ ត្រូវទៅឈរឈ្មោះ ឱ្យគេបោះឆ្នោតនៅតាមឃុំ សង្កាត់ ដែលខ្លួនមានបំណងចង់ឈរឈ្មោះ។

យោងតាមមាត្រា១៤ នៃច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ដែលប្រជាពលរដ្ឋទាំងពីប្រភេទដែលមានសិទ្ធនិងមានបំណងឈរឈ្មោះ ជាបេក្ខជនឱ្យគេបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ត្រូវបំពេញលក្ខខណ្ឌ ដូចខាងក្រោម ៖

- មានសញ្ជាតិខ្មែរទាំងពីកំណើត

- ចេះអាន និងសរសេរអក្សរខ្មែរ

-បានចុះឈ្មោះក្នុងបញ្ជីឈ្មោះអ្នកបោះឆ្នោតក្នុងឃុំ សង្កាត់ ដែលខ្លួនមានបំណងឈរឈ្មោះ។

បើមានលក្ខខណ្ឌគ្រប់គ្រាន់ដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ស្តីពី ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ យោងតាមមាត្រា ១៦ នៃច្បាប់ដែលសមាជិកក្រុមកប្រឹក្សា ឃុំ សង្កាត់ត្រូវបាត់បង់សមាជិកភាពរបស់ខ្លួន ក្នុងករណីដូចជាសាមីខ្លួនទទួលមរណភាព បាត់បង់កាយសម្បទា សុំលាលែង តុលាការផ្តន្ទាទោស ការបណ្តេញចេញ ការរំសាយ និង ការបាត់បង់សមាជិកភាពពីគណបក្សនយោបាយ។

រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅក្រុមប្រឹក្សា និងអភិបាលអំពីសកម្មភាព ឬសេចក្តីសម្រេចមិនស្រលាញ់ណាមួយ ដែលធ្វើឡើងដោយក្រុមប្រឹក្សាឬសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឬគណៈកម្មាធិការ ឬគណៈភិបាល ឬអភិបាល ឬបុគ្គលិកក្រុមប្រឹក្សានោះ។

ក្រោយទទួលបានការជូនដំណឹងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរពីរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃក្រុមប្រឹក្សា ឬគណៈអភិបាល ត្រូវឆ្លើយបំភ្លឺតបវិញក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរមួយ(០១)ខែ។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ ត្រូវឆ្លើយតបវិញក្នុងរយៈពេលយ៉ាងយូរ(០១)ខែ បើសិនក្រសួងយល់ឃើញថាទង្វើនោះមិនស្របច្បាប់។

ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាបានអនុវត្តរួចហើយនូវសកម្មភាពឬ សេចក្តីសម្រេចមិនស្របច្បាប់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃត្រូវណែនាំក្រុមប្រឹក្សា ឱ្យចាត់វិធានការចាំបាច់នានានៅក្នុងក្របខ័ណ្ឌសិទ្ធិអំណាចរបស់ខ្លួន ដើម្បីធ្វើសកម្មភាពឬ សេចក្តីសម្រេចឱ្យបានស្របច្បាប់ឡើងវិញនៅក្នុងរយៈពេលមួយខែ (០១)។ ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវផ្សព្វផ្សាយ ជាសាធារណៈភ្ជាមនូវការណែនាំរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះ នៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន។

ក្នុងករណីដែលក្រុមប្រឹក្សាមិនអាចធ្វើឱ្យសកម្មភាព ឬសេចក្តីសម្រេចមិនស្របច្បាប់ឱ្យស្របតាមច្បាប់ឡើងវិញនៅក្នុងសិទ្ធិអំណាចរបស់ខ្លួននោះ ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវលុបចោលសកម្មភាព ឬសេចក្តីសម្រេចមិនស្របច្បាប់របស់ខ្លួន និងត្រូវផ្សព្វផ្សាយជាសាធារណៈពីការលុបចោលនោះ។

ចំពោះវិវាទនៅមូលដ្ឋាន គឺជាវិវាទមានលក្ខណៈឯកជនរវាងប្រជាពលរដ្ឋដែលស្ថិតនៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាជាមួយគ្នា ឬដែលស្ថិតក្នុងដែនសមត្ថកិច្ច របស់ក្រុមប្រឹក្សាផ្សេងគ្នា។

ដើម្បីគ្រប់គ្រង ចាត់ចែងនិងអនុវត្តមុខងារណាមួយឱ្យមានប្រសិទ្ធភាព និងមានចីរភាព គណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឬក្រសួងស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលអាចប្រគល់ ឬ ធ្វើប្រតិភូកម្មឱ្យក្រុមប្រឹក្សាពីរឬច្រើន ដោយគំណត់អំពីធនធានដែលត្រូវចែករំលែកជាមួយគ្នា និងត្រូវរួមចំនែកជាមួយគ្នាដោយរួមទាំងបុគ្គលិកជំនាញ នៅក្នុងចំណោមក្រុមប្រឹក្សាទាំងនោះផង។

ការប្រគល់មុខងារ ឬការធ្វើប្រតិភូកម្មមុខងារគណៈកម្មាធិការជាតិសម្រាប់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ត្រូវសម្របសម្រួលជាមួយក្រសួងស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដើម្បីដាក់ចេញសេចក្តីសម្រេចដែលបញ្ជាក់៖

-ច្បាប់ ឬព្រះរាជក្រឹត្យ ឬអនុក្រឹត្យ ឬប្រកាសដែលបានធ្វើការប្រគល់ ឬធ្វើប្រតិភូកម្ម

-កាលបរិច្ឆេទចូលជាធរមាននូវការប្រគល់ ឬការធ្វើប្រតិភូកម្ម

-កំណត់បញ្ជាក់មុខងារនោះ មានលក្ខណៈជាកាតព្វកិច្ច ឬជាជម្រើស

-កំណត់បញ្ជាក់មុចងារនោះ ជាមុខងារត្រូវបានប្រគល់ ឬ ធ្វើប្រតិភូកម្ម។

-ក្រុមប្រឹក្សានៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ ត្រូវមានធនធានហិរញ្ញវត្ថុសមស្រប ដើម្បី៖

-គ្រប់គ្រង ចាត់ចែង និងអនុវត្តមុខងារជាកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន

-ធ្វើការជ្រើសរើសក្នុងការគ្រប់គ្រងចាត់ចែង និងអនុវត្តមុខងារជាជម្រើស របស់ខ្លួន អនុវត្តតួនាទី ភារកិច្ចតាមច្បាប់កំណត់។

ចំណាយផ្នែករដ្ឋបាលរបស់ខ្លួននិងអនុវត្តមុខងារ ភារកិច្ចសម្រាប់ជំរុញដល់ការ

អភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួន។

សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ដែលមិនគោរពបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ត្រូវពិន័យដោយពុំទាន់គិតដល់ទោសព្រហ្មទណ្ឌផ្សេងទៀត ដូចជា ៖

-ស្តីបន្ទោសក្នុងអង្គប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ដោយមានកំណត់ហេតុច្បាស់លាស់

- ករណីនៅតែប្រព្រឹត្តកំហុស ត្រូវកាត់មួយផ្នែកឬទាំងអស់នូវប្រាក់ឧបត្ថម្ភ។ ប្រាក់ដែលកាត់នេះ ត្រូវបានមកជាប្រយោជន៍នៃថវិការឃុំ សង្កាត់។

សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាចបាត់បង់សមាជិកភាពក្នុងករណី ៖

- សាមីខ្លួនទទួលមរណៈភាព

-សាមីខ្លួនបាត់បង់សម្បទាវិជ្ជាជីវៈដោយមានលិខិតបញ្ជាក់ពីក្រសួង ឬស្ថាប័នមានសមត្ថកិច្ច

- សាមីខ្លួនសុំលាលែងជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ

-សាមីខ្លួនត្រូវតុលាការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពីបទឧក្រិដ្ឋ ឬមជ្ឈិមណាមួយ

-សមាជិកត្រូវបានបណ្តេញចេញដោយប្រព្រឹត្តផ្ទុយពីបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុងនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់តាមលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៨៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

-ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ទាំងមូលត្រូវបានរំលាយ

-សាមីខ្លួនបាត់បង់សមាជិកភាពពីគណៈបក្សនយោបាយរបស់ខ្លួន។

សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់មានសេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ក្នុងអង្គប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់រូបណាក៏ដោយ មិនអាចត្រូវបានចោទប្រកាន់ ចាប់ខ្លួន ឃាត់ខ្លួន ឬឃុំខ្លួនដោយហេតុពីសម្តែងយោបល់ ឬបញ្ចេញមតិក្នុងអង្គប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ឡើយ។

២.២.២- តួនាទីមេឃុំ ចៅសង្កាត់

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ជាអ្នកតំណាងឃុំ សង្កាត់ដែលជានីតិបុគ្គល។ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវត្រួតឃុំ សង្កាត់ និងធ្វើតាមសេចក្តីសម្រេចនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ម្យ៉ាងទៀត មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ជាអ្នកតំណាងរដ្ឋក្នុងឃុំ សង្កាត់ចំពោះការប្រតិបត្តិច្បាប់ បទបញ្ជា និងសេចក្តីសម្រេចរាជការជាន់ខ្ពស់ មានមុខងាររពន្ធដារ និងក្រុមនគរបាល ជាដើម។

ការរាជការទូទៅ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតឆ្លើយឆ្លង ជាមួយអភិបាលស្រុក ក្រុង ខណ្ឌ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ជាអ្នកបើកការប្រជុំក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ហើយត្រូវធ្វើជាប្រធាននៃការប្រជុំនេះ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ជាមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន ហើយជាអ្នករក្សានូវសៀវភៅអត្រានុកូលដ្ឋានរបស់ឃុំ សង្កាត់។ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវចេញសេចក្តីចម្លងអត្រានុកូលដ្ឋាន ហើយត្រូវមានសេចក្តីបញ្ជាក់ផង។ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវផ្សាយនូវច្បាប់ ក្រឹត្យ ប្រកាស ដីកាសារាចរ និងសេចក្តីសម្រេចពិសេសពីរាជការជាន់ខ្ពស់ ដែលទាក់ទងជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ ហើយប្រតិបត្តិឱ្យបានសម្រេចតាមច្បាប់ទាំងនេះ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវជួយ និងទំនុកបម្រុងមន្ត្រី និងភ្នាក់ងាររាជការ ដែលធ្វើដំណើរជាផ្លូវការ ឬធ្វើបេសកកម្មក្នុងឃុំ សង្កាត់។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវកាន់ ហើយរក្សាទុកនូវបញ្ជីកត់សត្វពាហនៈ។

ក្រុមនគរបាល មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវរួមជាមួយនឹងកងកម្លាំង ក្រុមនគរបាល ដែលនៅក្រោមអំណាចរាជការជាន់ខ្ពស់ ដើម្បីរក្សាសន្តិសុខ និងសុវត្ថិភាពក្នុងឃុំ សង្កាត់។ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវការពារមិនឱ្យមានការប្រព្រឹត្តបទល្មើសច្បាប់ និងបទបញ្ញានានាជាធរមាន។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវចាប់បញ្ជូនអ្នកប្រព្រឹត្តបទល្មើសទៅតុលាការ។ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវការពារ និងបង្ក្រាបនូវអំពើចោរកម្មក្នុងតួនាទីឃុំ សង្កាត់ ក្រោមអំណាចអភិបាលស្រុក ក្រុង ខណ្ឌ។

ក្នុយន័យនេះ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវ ៖

-រៀបចំក្រុមស៊ើបព័ត៌មាន ដោយទាក់ទងជាមួយមេឃុំ ចៅសង្កាត់នៅជិតខាង

-តាមមើលសកម្មភាពនៃកងរក្សារាជធានី ខេត្ត ឬកងកម្លាំងក្រុមនគរបាល ឯទៀត ដែលធ្វើបេសកកម្មក្នុងក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ហើយត្រូវរាយការណ៍ទៅអភិបាលក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ អំពីសកម្មភាពនេះ។

-ក្នុងភូមិភាគដែលតែងតែមានចោរកម្មធក់ប្លន់ ដូចនេះត្រូវរៀបចំឱ្យមានការយាមល្បាត ដោយសហការជាមួយប្រជាការពារ និងពលរដ្ឋទាំងអស់។

តុលាការ មេឃុំ ចៅសង្កាត់ត្រូវធ្វើជាតំណាងឃុំ សង្កាត់ នៅចំពោះមុខតុលាការទាំងអស់ ក្រោយពីបានទទួលការអនុញ្ញាតពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ដោយមានការយល់ព្រមពីអភិបាលខេត្ត ក្រុងផង។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ជាមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ និងជាជំនួយតុលាការក្នុងព្រំដែនឃុំ សង្កាត់។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ មានគុណសម្បត្តិ នឹងធ្វើឱ្យលិខិតទាំងឡាយ មានចារឹកត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ តាមលក្ខខណ្ឌ ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់រដ្ឋប្បវេណី។

ហិរញ្ញវត្ថុ មេឃុំត្រូវធ្វើបញ្ជីពន្ធទាំងអស់ដែលជាប្រយោជន៍ថវិការជាតិ និងថវិការខេត្ត លើកលែងតែពន្ធណាដែលជាកម្មវត្ថុ នៃបទបញ្ញត្តិនៃនីតិក្រមពិសេស។

ក្នុងឋានៈជាភ្នាក់ងារបន្តនៃរតនាគារ មេឃុំត្រូវទទួលប្រាក់ពន្ធ និងអាករ ហើយត្រូវចេញបង្កាន់ដៃឱ្យ។ នៅពេលទារប្រាក់ពន្ធមេឃុំត្រូវដាក់ប្រាក់ដែលទារបាន ហើយទទួលបង្កាន់ដៃ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ និងជំនួយការ ចំណែកជំពូកទី៣ រចនាសម្ព័ន្ធរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ត្រង់មាត្រា២៥ នៃច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងឃុំ សង្កាត់ បានកំណត់ថា រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ត្រូវដឹកនាំគ្រប់គ្រងដោយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ត្រូវមានប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ជាមេឃុំ ចៅសង្កាត់។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ មានអ្នកជំនួយការ ដូចខាងក្រោម ៖

ចំពោះមេឃុំ អ្នកជំនួយការ មានពីររូប៖ ជំទប់ទី១មួយរូប និងជំទប់ទី២មួយរូប។ ចំពោះចៅសង្កាត់ អ្នកជំនួយការ មានពីររូប ចៅសង្កាត់រងទី១ មួយរូប និងចៅសង្កាត់រងទី២ មួយរូប។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ មានសិទ្ធិចាត់តាំងគណៈកម្មាធិការនានា ដើម្បីផ្តល់យោបល់ និងជួយកិច្ចការនានា តាមការចាំបាច់។ គណៈកម្មាធិការខាងលើនេះ អាចយកសមាជិកណាម្នាក់ក្នុងក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ឱ្យធ្វើជាប្រធានក៏បាន ឬអាចយកប្រជាពលរដ្ឋ ដែលមានសិទ្ធិបោះឆ្នោតណាម្នាក់ក្នុងឃុំសង្កាត់របស់ខ្លួន ក្រៅពីសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឱ្យធ្វើជាប្រធានក៏បាន។

ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ដែលជាមេឃុំចៅសង្កាត់ ត្រូវជ្រើសរើសចេញពីបេក្ខជនលេខរៀងលើគេបង្អស់នៃបញ្ជីបេក្ខជន ដែលបានទទួលសម្លេងឆ្នោតច្រើនជាងគេបង្អស់។ ប្រធានក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ដែលជាមេឃុំ ចៅសង្កាត់ មានអាណត្តិស្មើនឹងអាណត្តិរបស់សមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់។

ជំទប់ទី១ ចៅសង្កាត់រងទី១ ត្រូវជ្រើសរើសចេញពីបេក្ខជន ដែលមានឈ្មោះលេខរៀងលើគេនៃបញ្ជីបេក្ខជនដែលបានទទួលសម្លេងឆ្នោតលំដាប់ទី២។ ជំទប់ទី២ ចៅសង្កាត់រងទី២ ត្រូវជ្រើសរើសចេញពីបេក្ខជន ដែលមានឈ្មោះលេខរៀងលើគេ នៃបញ្ជីបេក្ខជនដែលបានទទួលសម្លេងឆ្នោតលំដាប់ទី៣។

ក្នុងករណីដែលលទ្ធផលជាផ្លូវការ នៃការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ណាបានផ្តល់សម្លេងគាំទ្រដល់បញ្ជីបេក្ខជនតែមួយ ដែលមានលក្ខណៈសម្បត្តិទទួលបានអាសនៈទាំងអស់ ក្នុងក្រុមប្រឹក្សាត្រូវជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាពីក្នុងបញ្ជីតែមួយនោះ ឱ្យទទួលតំណែងជាមេឃុំ ឬចៅសង្កាត់ ជំទប់ទី១ ឬចៅសង្កាត់រងទី១ ជំទប់ទី២ ឬចៅសង្កាត់រងទី២។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ បំពេញតួនាទីភារកិច្ចដូចខាងក្រោម ៖

-អនុវត្តសេចក្តីសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់

-អនុវត្តនូវបទប្បញ្ញត្តិ និងគោលការណ៍នានាដែលបានទទួលពីក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់

-ធ្វើសេចក្តីរាយការណ៍ អំពីសកម្មភាពការងារជូនក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនយ៉ាងតិចឱ្យបានមួយដងក្នុងមួយខែ

-ផ្តល់យោបល់ផ្សេងៗ និងជួយដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ក្នុងការរៀបចំផែនការហិរញ្ញវត្ថុ និងក្នុងការចាត់ចែងអនុវត្តនូវតួនាទី មុខងារសិទ្ធិអំណាចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ព្រមទាំងកិច្ចការផ្សេងទៀត ដែលក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់របស់ខ្លួនប្រគល់ឱ្យ។

ជំទប់ឬចៅសង្កាត់រង ជាជំនួយការរបស់មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ក្នុងការអនុវត្តភារកិច្ចដែលមេឃុំ ចៅសង្កាត់ប្រគល់ឱ្យ និងជំនួសមេឃុំ ចៅសង្កាត់ទៅតាមឋានានុក្រមនៃជំទប់ចៅសង្កាត់រង នៅពេលដែលមេឃុំចៅសង្កាត់អវត្តមាន។

ជំទប់ ឬចៅសង្កាត់រង ត្រូវធ្វើការបែងចែកភារកិច្ច ដូចខាងក្រោម៖

ជំទប់ទី១ឬចៅសង្កាត់រងទី១ទទួលជួយមេឃុំចៅសង្កាត់លើកិច្ចការសេដ្ឋកិច្ច និងហិរញ្ញវត្ថុ។

ជំទប់ទី២ឬចៅសង្កាត់រងទី២ ទទួលជួយមេឃុំចៅសង្កាត់លើកិច្ចការរដ្ឋបាល សង្គមកិច្ច សេវាសាធារណៈ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ អាចប្រគល់ភារកិច្ចបន្ថែមពីលើភារកិច្ចដែលបានបែងចែកខាងលើនេះ ដល់ជំទប់ ឬចៅសង្កាត់រងរបស់ខ្លួន។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាចធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចឱ្យដល់មេឃុំ ចៅសង្កាត់តាមសេចក្តីណែនាំរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ លើកលែងតែបញ្ហាទាំងឡាយ ដូចខាងក្រោម ៖

-ការអនុម័តលើគម្រោងថវិកាឃុំសង្កាត់

-ការកំណត់តម្លៃសារពើពន្ធមូលដ្ឋាន មិនមែនសារពើពន្ធមូលដ្ឋាន និងកម្រៃសេវាផ្សេងៗ

-ការបោះឆ្នោតអនុម័តបទបញ្ជាផ្ទៃក្នុង និងដីកាឃុំសង្កាត់

-ការអនុម័តលើគម្រោងផែនការអភិវឌ្ឍន៍ឃុំសង្កាត់

-បញ្ហាដទៃទៀត ដែលកំណត់ដោយរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ។

មេឃុំ ចៅសង្កាត់ ដែលត្រូវបានក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចឱ្យ ពុំអាចផ្ទេរអំណាចនេះបន្តទៅឱ្យបុគ្គលដទៃទៀតបានឡើយ។

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់ ដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចឱ្យដល់មេឃុំ ចៅសង្កាត់ នៅតែទទួលខុសត្រូវលើកិច្ចការដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្មនោះ។

ការដកហូតនូវអំណាច ដែលបានធ្វើប្រតិភូកម្ម មិនធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សុពលភាពនៃកិច្ចការ ដែលបានធ្វើរួចហើយនោះឡើយ។

២.៣- តួនាទីនិងអំណាចរបស់រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

យោងតាមច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ បានចែងអំពីរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់មានតួនាទីជំរុញ និងគាំពារអភិបាលកិច្ចល្អ ដោយចាត់ចែងប្រើធនធាននានាដែលមានប្រកបដោយចិរភាពសម្រាប់បំពេញសេចក្តីត្រូវការជាមូលដ្ឋានក្នុងឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួនបម្រើផលប្រយោជន៍រួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងគោរពផលប្រយោជន៍របស់ជាតិ ស្របតាមគោលនយោបាយរបស់ជាតិ។

រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ មានតួនាទីពីរប្រភេទគឺ៖

-តួនាទីបំរើកិច្ចការមូលដ្ឋានសំរាប់បំរើផលប្រយោជន៍ឃុំ សង្កាត់ និងប្រជាពលរដ្ឋក្នុង ឃុំ សង្កាត់របស់ខ្លួន។

-តួនាទីជាភ្នាក់ងារតំនាងរដ្ឋ ក្រោមការចាត់តាំង រឺការប្រគល់អំនាចរបស់អាជ្ញាធររដ្ឋ[៦]។

២-១.៣. តួនាទីបម្រើកិច្ចការមូលដ្ឋាន

នៅក្នុងតួនាទីបម្រើកិច្ចការមូលដ្ឋាន រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ មានភារកិច្ច ៖

-ធានារក្សាសន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសាធារណ

-រៀបចំចាត់ចែងសេវាសាធារណចាំបាច់ និងមើលការខុសត្រូវអោយកិច្ចការទាំងនោះ ដំនើរការបានល្អ

-លើកទឹកចិត្តអោយមានការបង្កើនផាសុកភាព និងសុខុមាលភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ

-ជំរុញកិច្ចអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច សង្គមកិច្ច និងលើកកំពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ

- ការពារ ថែរក្សាបរិស្ថាន ធនធានធម្មជាតិ វប្បធម៌ បេតិកភណ្ឌជាតិ

-សម្របសម្រួលទស្សនៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋដើម្បីអោយមានការយោគយល់អធ្យាស្រ័យទៅវិញទៅមក

-បំពេញកិច្ចការជាទូទៅដើម្បីឆ្លើយតបសេចក្តីត្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ[៧]។

ដូច្នេះ តួនាទីទីមួយនេះ ជាតួនាទីបម្រើកិច្ចការមូលដ្ឋានរបស់ឃុំ សង្កាត់ ដែលត្រូវនៅជាប់ជិតស្និទ្ធជាប្រចាំនៅក្នុងឃុំ សង្កាត់ដែលមានភារកិច្ចសំខាន់ៗមួយចំនួនដូចជា ធានារក្សាសន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់របៀបរៀបរយសាធារណៈ ការចាត់ចែងលើសេវាសាធារណៈដែលចាំបាច់ ហើយពិនិត្យមើលជាប្រចាំឱ្យបានដំណើរការល្អ។ ម្យ៉ាងទៀតឃុំ សង្កាត់ត្រូវជំរុញការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមកិច្ចសំដៅលើកកម្ពស់ជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងការការពារបរិស្ថាន ធនធានធម្មជាតិ វប្បធម៌ បេតិកភណ្ឌជាតិ ជាពិសេសទៀតឃុំ សង្កាត់មានតួនាទីជួយធ្វើការសម្របសម្រួលលើ

[៦] មាត្រា៤២ ច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

[៧] មាត្រា៤៣ ច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

ទស្សនៈរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ សំដៅឱ្យមានការសាមគ្គីយោគយល់គ្នាទៅវិញទៅមកអនុវត្តលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ នៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

២.៣.២- តួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ

តួនាទីទីពីរ រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ មានតួនាទីសំខាន់មួយទៀត គឺជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ ដោយត្រូវអនុវត្តតាមច្បាប់ ព្រះរាជក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ ប្រកាស និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តពាក់ព័ន្ធ។

ក្នុងការគ្រប់គ្រង និងដំណើរការឃុំ សង្កាត់ មានសិទ្ធិអំណាចសំខាន់ៗចំនួនពីរគឺ អំណាចបញ្ញត្តិ និងអំណាចប្រតិបត្តិ។ អំណាចបញ្ញត្តិរបស់ឃុំ សង្កាត់ត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈដីការបស់ឃុំ សង្កាត់ដោយមានការសម្រេចរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខាសម្រេចពីមេឃុំ ចៅសង្កាត់។ អំណាចប្រតិបត្តិរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ជាអ្នកធ្វើការផ្សព្វផ្សាយ និងអនុវត្តរាល់ដីកាដែលមានស្របច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិ។

ទោះបីរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់មានសិទ្ធិអំណាចមួយចំនួនសម្រាប់គ្រប់គ្រង និងអភិវឌ្ឍឃុំ សង្កាត់ដែលកំណត់ដោយច្បាប់ក៏ដោយ ក៏មានបញ្ញត្តិមួយដែលរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់គ្មានអំណាចចាត់ចែង និងទទួលខុសត្រូវលើសេវាសាធារណៈ និងវិស័យមួយចំនួនដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៤៥ នៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ដូចជា ព្រៃឈើ ប្រៃសណីយ៍ និងទូរគមនាគមន៍ ការពារប្រទេស និងសន្តិសុខជាតិនយោបាយក្រៅប្រទេស និងនយោបាយសារពើពន្ធ និងវិស័យផ្សេងទៀតដោយកំណត់ដោយច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋាននានា។

នៅក្នុងតួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ មានភារកិច្ចអនុវត្តទៅតាមច្បាប់ ព្រះរាជក្រឹត្យ អនុក្រឹត្យ ប្រកាស និងលិខិតបទដ្ឋានពាក់ព័ន្ធ។ ក្នុងករណីនេះ អាជ្ញាធររដ្ឋអាចធ្វើប្រតិភូកម្មអំនាចដល់ឃុំ សង្កាត់ ដោយភ្ជាប់ជាមួយនូវការបង្កើន សមត្ថភាព និងផ្តត់ផ្គង់មធ្យោបាយ សំភារៈ ថវិកា សម្រាប់អនុវត្ត។ ប្រតិភូកម្មខាងលើនេះ ត្រូវផ្តល់ចំពោះតែសមូហភាពរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ តែប៉ុណ្ណោះ[៨]។

ក្នុងការអនុវត្តតួនាទីជាភ្នាក់ងារតំណាងរដ្ឋ ដែលត្រូវកំណត់ដោយច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិនោះ អាជ្ញាធររដ្ឋបានធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចដល់ឃុំ សង្កាត់។ ក្នុងអាណត្តិកទ្ធងមកនៃក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ក្នុងការអនុវត្តគោលនយោបាយវិមជ្ឈការឃុំ សង្កត់ដែលមានចែងក្នុងច្បាប់រដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ ក្រសួងមហាផ្ទៃបានធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ តាមប្រកាស លេខ២២ ប្រ.ក. ចុះថ្ងៃទី២៥ ខែមីនា ឆ្នាំ ២០០២ ស្តីពី ការធ្វើវិមជ្ឈការអំណាចតួនាទី និងភារកិច្ចទៅឱ្យ

[៨] មាត្រា៤៤ ច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់

ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ ដើម្បីផ្ទេរអំណាច និង ធនធានមួយចំនួនដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ឱ្យទទួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ និងចំពោះមុខស្ថាប័ន។ ម្យ៉ាងទៀតក្នុងការកាត់បន្ថយនូវការចំណាយពេល នៃការលើកសំណើ ឬការសម្រេចពីស្ថាប័នកណ្តាល ឬពីស្ថាប័នពាក់ព័ន្ធមួយចំនួន។ ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ស្ថិតនៅជិតប្រជាជនដែលជាតំណាង និងជាអ្នកបម្រើផលប្រយោជន៍ទូទៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ក្នុងឃុំ សង្កាត់ ហើយក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ធ្វើការសម្របសម្រួល និងលើកស្ទួយយ៉ាងសកម្មនូវការអភិវឌ្ឍលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យក្នុងមូលដ្ឋានឃុំ សង្កាត់ ដោយបង្កើតនូវយន្តការដើម្បីធ្វើការពិគ្រោះយោបល់ផ្ទាល់ជាមួយប្រជាពលរដ្ឋ សង្គមស៊ីវិល និងសហគមន៍ក្នុងឃុំ សង្កាត់។

ក្នុងយន្តការជួយគាំទ្រដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អនុវត្តតួនាទី ភារកិច្ចរបស់ខ្លួនដែលតំណាងឱ្យប្រជាពលរដ្ឋកើតឡើង ដោយការបោះឆ្នោតនៅមូលដ្ឋានប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាព ដើម្បីទទួលសេវា និងផ្តល់សេវាផ្សេងៗដល់ប្រជាពលរដ្ឋស្របតាមច្បាប់គ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់។ ធ្វើការសម្របសម្រួលជួយដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ក្នុងការធ្វើផែនការហិរញ្ញវត្ថុ ការអនុវត្តគម្រោងនានាសំដៅលើកកម្ពស់ជីវភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ និងគាំទ្រពង្រឹងសមត្ថភាពរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់នៅមូលដ្ឋាន ព្រមទាំងលើកឡើងនូវយោបល់ ឬ កិច្ចការផ្សេងៗមកស្ថាប័នកណ្តាល និងធ្វើការសម្របសម្រួលជាមួយដៃគូរពាក់ព័ន្ធ អង្គការជាតិ អង្គការអន្តរជាតិ សមាគមដែលជួយគាំទ្រដល់ឃុំ សង្កាត់។ ជាពិសេស អាជ្ញាធររាជធានីខេត្ត មានសិទ្ធិអំណាចធ្វើការសម្រេចនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចដែនដីតាមរយៈការធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចរបស់ក្រសួងមហាផ្ទៃ តាមប្រកាសលេខ១៨៨២ ប្រក ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០០២ស្តីពីការធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាចដល់អភិបាលខេត្ត ក្រុង ក្នុងការជួយគាំទ្រដល់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់។

៣- សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ បានចាប់ផ្តើមអនុវត្តតាំងពីឆ្នាំ២០០២ ក្នុងរូបភាពផ្តល់ស្វ័យភាព ដល់ថ្នាក់មូលដ្ឋានឃុំ សង្កាត់ ក្រោមច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់ និងច្បាប់ស្តីពី ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់ អនុម័តឆ្នាំ២០០១។

បច្ចុប្បន្ន ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំសង្កាត់បានធ្វើឡើងចំនួនប្រាំលើករួចមកហើយ។ កំណែទម្រង់នេះត្រូវបានពង្រីកវិសាលភាពកាន់តែធំដល់ថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមក្របខ័ណ្ឌយុតិសាស្រ្ត ស្តីពី កំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ ដែលអនុម័តក្នុងឆ្នាំ២០០៥។ គណនេយ្យភាព និងភាពឆ្លើយតបក្រោយបានអនុវត្តកំណែទម្រង់ជិតពីរទសវត្សមក គេអាចឃើញច្បាស់ពីការរីកចម្រើននៅក្នុងគណនេយ្យភាព និងការឆ្លើយតបរបស់

ក្រុមប្រឹក្សា ចំពោះតម្រូវការរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ។ ទាំងក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់និងប្រជាពលរដ្ឋបានរាយការណ៍អំពីភាពប្រសើរឡើងយ៉ាងច្បាស់ នៅក្នុងគណនេយ្យភាពនិងការផ្តល់សេវាកម្ម។ ក្រុមប្រឹស្របក្សាឃុំ សង្កាត់មានទំនួលខុសត្រូវចំពោះប្រជាពលរដ្ឋ ហើយអនុវត្តតួនាទី ឬអាណត្តិរបស់ខ្លួនដោយផ្អែកលើគោលការណ៍នៃគណនេយ្យភាព។ ប្រជាពលរដ្ឋមូលដ្ឋានយល់ថា ខ្លួនទទួលបានសិទ្ធិអំណាច និងដំណើការវិមជ្ឈការ ដោយអាចទាមទារគណនេយ្យភាពពីថ្នាក់ដឹកនាំ ដែលជាប់ឆ្នោតបាន តាមរយៈការប្រើប្រាស់សិទ្ធិស្របច្បាប់របស់ខ្លួន ក្នុងការបោះឆ្នោតទម្លាក់ពីតំណែងនូវសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាណាដែលអសមត្ថភាព។ ស្របគ្នានេះដែរ គេសង្កេតឃើញថាមានកំណើនការឆ្លើយតបពីថ្នាក់ដឹកនាំទៅមូលដ្ឋាន។ ប៉ុន្តែ ការរីកចម្រើននៃគណនេយ្យភាព និងការឆ្លើយតបនេះ ប្លែកបន្តិចពីការសន្មតទូទៅ តាមទ្រឹស្តីនៃវិមជ្ឈការតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យ។ វិធីប្រតិបត្តិរបស់រដ្ឋាភិបាលមូលដ្ឋាន នៅតែបន្តដូចមុនគឺ វិន័យគណបក្សនយោបាយនៅតែខ្លាំង ដែលជាសម្ពាធពីលើចុះក្រោម។ ការឆ្លើយតបរបស់ក្រុមប្រឹក្សាឃុំកន្លងមក ផ្អែកលើសមត្ថភាពផ្ទាល់ខ្លួន ក្នុងការប្រមែប្រមូលជំនួយពីខាងក្រៅដើម្បីបន្ថែមលើថវិកាឃុំ/សង្កាត់ ដែលពុំគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការឆ្លើយតបនិងតម្រូវការអភិវឌ្ឍនៅមូលដ្ឋាន។ នៅចំពោះមុខកង្វះធនធានបែបនេះ លទ្ធភាពរបស់ថ្នាក់ដឹកនាំមូលដ្ឋានក្នុងការទទួលខុសត្រូវនិងការឆ្លើយតបនឹងតម្រូវការប្រជាពលរដ្ឋ ត្រូវពឹងផ្អែកលើបុគ្គលិកលក្ខណៈ និងជំនាញផ្ទាល់ខ្លួន ដើម្បីទទួលបានធនធានពីប្រភពផ្សេងទៀត សម្រាប់អនុវត្តគម្រោងអភិវឌ្ឍក្នុងមូលដ្ឋាន តាមរយៈការអំពាវនាវទៅគណបក្សនយោ បាយ សប្បុរសជន និងប្រភពដទៃទៀត។ ទំនាក់ទំនងបុគ្គលនិងបណ្តាញខ្សែខ្នង ដែលគេតែងតែគិតថា ជាប្រភពនៃអំពើពុករលួយក៏បានយកមកប្រើប្រាស់ដែរ ដើម្បីទទួលបានមូលនីធិសម្រាប់ការផ្តល់សេវាសាធារណៈ។ ប៉ុន្តែការពឹងផ្អែកលើមូលនីធិក្រៅផ្លូវការបែបនេះ បានចោទសំណួរជាច្រើនលើការពង្រឹងគណនេយ្យភាព ព្រោះគេមិនច្បាស់ទេថា តើមូលនីធិក្រៅផ្លូវការទាំងនោះ មានប្រភពមកពីណា។ ឧបសគ្គកាន់តែធំចំពោះការឆ្លើយតប និងគណនេយ្យភាពរបស់រដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន តែងកើតមាននៅតំបន់សម្បូរធនធាន ច្រើនជាងតំបន់ខ្វះធនធាន។ តួយ៉ាងក្រុមប្រឹក្សាឃុំដែលយកចិត្តទុកដាក់ និងធានាឱ្យមានការប្រើប្រាស់ធនធានធម្មជាតិ ប្រកប ដោយនិរន្តរភាព និងគាំទ្រប្រជាពលរដ្ឋក្នុងការប្រឆាំងបទល្មើសធនធានធម្មជាតិ តាមជាក់ស្តែងពុំមានសិទ្ធិអំណាចពិតប្រាកដក្នុងការសម្រេចចិត្តនិងគ្រប់គ្រងទេ។ ការលំបាកភាគច្រើនលើបញ្ហាធនធានធម្មជាតិជារឿយៗស្ថិតនៅក្រៅក្របខណ្ឌនៃវិមជ្ឈការនិងសហមជ្ឈការ។

ការចូលរួមរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ វិមជ្ឈការបានបើកផ្លូវឱ្យប្រជាពលរដ្ឋ ចូលរួមក្នុងកិច្ចការនយោបាយ និងសកម្មភាពអភិវឌ្ឍផ្សេងៗនៅមូលដ្ឋាន។ បច្ចុប្បន្នប្រជាពលរដ្ឋទទួលបានការអនុញ្ញាតឱ្យជ្រើសរើសថ្នាក់ដឹកនាំ និងបញ្ចេញគំនិតយោបល់ទាក់ទងនិងការអភិវឌ្ឍក្នុងមូលដ្ឋាន និងតម្រូវការរបស់សហគមន៍ ស្របតាមគោលការណ៍អភិបាលកិច្ចនៅមូលដ្ឋាន។ ជួយគាំទ្រក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាចប្រើប្រាស់ធនធានរបស់ខ្លួន ដើម្បីធ្វើការអភិវឌ្ឍន៍កន្លែងនោះ។ ការផ្ទេរអំណាចទៅថ្នាក់ក្រោមជាតិ បានធ្វើឡើងជាបន្តបន្ទាប់។

ឯកសារយោង

១- លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្ត

-*រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃសាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៨១*

- *រដ្ឋធម្មនុញ្ញ នៃរដ្ឋកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩២*

-*រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បច្ចុប្បន្នខែតុលា ឆ្នាំ២០១៤*

- *ច្បាប់ ស្តីពី ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់*

- *ច្បាប់ ស្តីពី របបហិរញ្ញវត្ថុ និងការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ*

- *អនុក្រឹត្យ ស្តីពី ដំណើរការទូទៅ នៃការផ្ទេរមុខងារ និងធនធានដល់របស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ*

- *អនុក្រឹត្យ ស្តីពី ការផ្តល់សេវារដ្ឋបាលនៅរដ្ឋ បាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ*

២- ស្នាដៃនិពន្ធ

- *ប៉ុល លឹម ៖ អំពីការរៀបចំប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលសាធារណៈ... ភាគទី២ ភ្នំពេញ ២០១៦*

- *សក់ សេដ្ឋា ៖ ប្រវត្តិនៃអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាន វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ និងក្របខណ្ឌ ច្បាប់សម្រាប់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា ភ្នំពេញ ២០០៨*

- *សាយ បូរី ៖ នីតិរដ្ឋបាលទូទៅ ភ្នំពេញ បោះពុម្ពលើកទី៣*